

ANGOL

Eszembe jut Nádas Péter lélegzetelállító képe a kisfiúról, aki a tavat újra és újra megkerülve a saját kitaposott lábnyomába ered, melyet időközben a partra futó hullámok egyre felismerhetetlenebbé mosnak. Fantasztikus, milyen sűrített kép, benne van a játék, a nyom, a rombolás és az újrászerveződés, a forma – akár a megértés formáinak – ideiglenessége, a szöveg temporalitása, az ismételhőség szükségessége; s ezek mind a derridai elmélet és a dekonstrukció fontos alap gondolatai. Minden egyes lépéssel a régi lábnyomát rombolja és újat hoz létre. Minden egyes körrel felülírja önmagát.

Lehet tovább elmélkedni a nyomokról és a jelekről, s az ehhez szorosan kapcsolódó posztmodernről Thomas PYNCHON *49-es tétel kiáltása* című regényét felidézve, valamint a stílusában és tematikájában ehhez szorosan kapcsolódó legújabb detektívregénye kapcsán. Az *Inherent Vice* főszereplője egy magánnyomozó, aki nem jár a végére semminek, a szálak tőle függetlenül göngyölödnek, viszont a regényre mint szmog telepszik rá a hatvanas évek Los Angelesének légköre. A Manson-család brutális sorozatgyilkosságára való folytonos utalás jelzi a korszak rothadását, ellenpontozza a drog, a szabad szex és a rock and roll iránt érzett leplezetlen nosztalgiát. A valóság és a képzelet határai elmosódnak a marihuána ködében élő Sportello nézőpontjában, akit volt barátnője kér fel, iparmágnás szeretőjét védje meg attól, hogy felesége bolondokházába juttassa. Alig hogy elvállalta az ügyet, máris nyakig ül a pácban a gyilkossággal meggyanúsított nyomozó. 36 éves késéssel ugyan, de az idén magyarul is megjelent az írónak egy másik kiemelkedő műve. A *Súlyszivárványt* az amerikai posztmodern csúcsteljesítményének tartják. Ismerve Pynchon pörgő nyelvezetét, szóvicceit, a számtalan szubkulturális és műveltségi utalást, amely könnyen megfeküdheti egy időre a legjobb fordító gyomrát is, legyünk elnézőek ezzel a több évtizedes késéssel szemben.

Az olvasás, mint tapasztalat? Kell ennél több? Nick CAVE újabb regényének kiadója szerint igen. A *Death of Bunny Munro* e-book formájában látta meg először a napvilágot, ezért akár egy iPhone-on is lehet lefelé görgetni a sorokat. De ez még nem minden. Ha meguntuk az olvasást, akkor a fejhallgatót a fülünkre téve, Cave felolvasásában felvehetjük a fonalat pontosan ott, ahol letettük. Lehet ezt még fokozni? Persze, hogy lehet. Cave a *Bad Seeds* egyik tagjával dalokat is írt a könyvhöz. Nem kell jóstehetségnek lenni ahhoz, hogy lássuk az e-book előretörését a piacon, de attól nem kell tartani, hogy a zenés regény forradalmasítaná az olvasás élményét. Ezt a műfajt nem sok írótól vennénk jó néven.

A kiadók gyakran alkalmazzák még azt a trükköt, hogy a publicitás érdekében a megjelenés előtt kiszivárogtatnak pikáns részleteket a könyvből. Így történt John CAREY életrajzírásával, aki a Nobel-díjas William Goldingról írt könyvet. A média csámcsogott ezen és szította a megbotránkozást. Carey könyve beszámol arról a kísérletről, amit Golding a saját diákjain végzett, akiket két csapatba osztva egymás ellen uszított. Talán ezért beszélt undorral a számára sikert és pénzt hozó műről, *A legyek uráról*, melyet ráadásul még nyelvileg is gyenge alkotásnak tartott. Tény, hogy későbbi művei árnyékot vetnek rá. Az önmagát szörnynek valló férfi vajon miért nem semmisítette meg az önéletrajzi jegyzeteit, melyek rá nézve ilyen terhelő vallomásokat tartalmaznak? A hitelesség igénye bújik meg e mögött, vagy a halálból visszanezve a szörny kacag ránk?

Vér, rettegés és vámpírok. Ez az új trend a tizenévesek között, s a kiadók el is árasztják őket a témában, nem feltétlenül jól megírt regényekkel. Viszont most egy olyan igényes válogatás jelent meg számukra, amely még a felnőtt olvasók között is megállja a helyét. Ellen DATLOW és Terri WINDLING válogatta össze a kötet novelláit. A *Troll's eye view* egy olyan provokatív antológia, mely klasszikus meséket dolgoz fel új látószögéből. A törpe, a gonosz manó, a mesékben örök-ké vesztés mostohatestvérek bosszúja ez. Kelly LINK, korábban a legjobb kisregényért járó Locus-díjat nyert írónő *Hamupipóke*-feldolgozása zárja a kötetet. Bár nincsenek vámpírok, de bele lehet borzadni, és töprengeni, hogy vajon ki mozgat kit ebben a modern testvérháborúban, és hogy a kiosztott szerepek milyen könnyen felcserélhetőek, s milyen gyorsan csúsznak át egymásba a polaritások. Borzongva éltek, míg meg nem haltak. Vagy csak én ne értenék valamit ebben a váratlan és veszélyes nézőpontváltásban?

Zárhatnám akár ezzel, de nem hallgathatom el a fentebb említett Pynchon-regény elején álló idézetet, mely a 68-as párizsi diákelkelés szlogenje volt: „Under the paving stones, the beach.” A tüntetők az út köveit tépték fel, hogy azokkal kényszerítsék a rendőroket hátrálásra, akik fel akarták oszlatni az egyetem bezáratása ellen tiltakozó tömeget. A kövek alatt ott volt a homok. És miért is érdekes ez? Mert ez azt jelenti, hogy a Műút kövei alatt is ott a homok, a tenger, és nem utolsósorban valahol a közelben ott egy Kikötő.

(Márkus Krisztina)

FRANCSIA

Hogyan lehet egyáltalán tájékozódni egy olyan hatalmas könyvtermésben, mint amilyen a franciaországi **rentrée littéraire** során zúdul a befogadóra? Először is megnézzük, hogy az úgynevezett „nagy nevek” produkáltak-e új művet erre az alkalomra; aztán az internetes böngészés folyamán szükségszerűen rábukkanunk az aktuális „sztorikra”, az egyes könyvek kapcsán kialakult kisebb-nagyobb pletykákra; és természetesen nem hagyhatók figyelmen kívül az ígéretes elsőkönyves szerzők művei sem.

Kezdjük egy „sztorival”. Amélie Nothomb neve minden évben „kötelező” jelleggel szerepel az eladási listák élén, de idei könyvéről (*Le voyage d'hiver / Téli utazás*, Albin Michel) itt és most nem érdemes sok szót ejteni, olyan, mint a többi. Neve viszont idén könyvcím is lett: *Ma vie ratée d'Amélie Nothomb* (*Ha én lehettem volna A. N., Anabet*). A szerző Frédéric HUET, aki önmaga történetét írja meg e regényében: tíz évvel ez előtt megjelent ugyan egy könyve, de azóta minden kiadó elutasította valamennyi próbálkozását. Mivel csak az íráshoz ért, egyéb munkát nem kerít magának, így minimálbérből él, és minden idejében az irodalommal foglalkozik, beleértve például a sztárirók sorsának, a kiadók működésének, a siker-könyvek születésének tanulmányozását. Nothomb és kultusza nem önmagában érdekes számára, hanem mint jelenség: hogyan lesz valaki a közönség kedvence, hogyan működik körülötte a kiadói gépezet és a média. Több szellemes, néhol erősen gúnyos videót készített az írónőről, amelyekben ő maga játssza a főszerepet Nothomb elhíresült kellékeit, modorosságait felhasználva. (www.wat.tv/video/ma-vie-ratee)

Frédéric BEIGBEDER régóta jelen van a francia intellektuális életben, régebben különböző magazinok irodalmi kritikusa volt, politikai kampányszervezőként is működött, megfordul néha a mozi világában, jelenleg a Lire folyóiratban van állandó rovata, mozi világában, jelenleg a Lire folyóiratban van állandó rovata, és regényíróként sem kezdő, az idei *rentrée*-ra megjelent könyve már a nyolcadik regénye: *Un roman français* (*Francia regény*, Grasset). A kritika egyöntetűen pozitívan fogadta a könyvet, eddig publikált művei legjobbjának tartják. A kerettörténet saját életének egy mozzanata a közelmúltból: a rendőrök kokainforgasztás miatt bevették, és 48 órát fogdában kellett töltenie. A kényszerű bezártság, a cselekvésképtelenség, a könyvtől, altatótól, mindentől megfosztottság érzése elindított benne egy teljességgel váratlan folyamatot: képzeletében megelevenedett a gyermekora. Váratlan ajándék volt ez Beigbeder számára, mert addig úgy gondolta, hogy nem is emlékszik gyermekkorára, hogy 15 éves koráig csak egy „fekete lyuk” tátong benne. Arra gyanakodott, hogy gyerekkora minden egyes napja unalmas, üres és monoton volt. És azon az éjszakán, papír és toll híján, az élmény hatására, fejben írta meg e könyv legfontosabb lapjait. Aztán újabb botrány tört ki közvetlenül a könyv megjelenése előtt: kiderült, hogy a kiadói cenzúra nem ismeretlen a mai francia könyvkiadásban sem. Mivel az író jó néhány oldalon keresztül elég kemény bírálatot fogalmazott meg az államügyessel kapcsolatban, a Grasset kiadó elnöke arra szólította fel Beigbedert, hogy erősen húzza meg az eredeti szöveget.

A nagy nevek után kutatva örömmel láthatjuk, hogy Jean-Philippe TOUSSAINT új művel jelentkezik: *La vérité sur Marie* (*Az igazság Marie-ről*, Minuit). Első könyvei közül több magyarul is megjelent a Jelenkornál (*A fényképezőgép*; *A fürdőszoba*, 1995; *Monsieur*; *A halogatás*, 1997; *A televízió*, 2000). 2002-ben jelent meg a *Faire l'amour* (*Szeretkezni*), majd 2005-ben a *Fuir* (*Menekülni*) című könyve, melyeknek folytatása (azaz egy trilógia harmadik darabja) a mostani regénye. De úgy tűnik, hiába az első örömeink, mert Toussaint-nek nem sikerül elérnie első művei színvonalát. Kritikusai többször említik az unalom szót új könyve kapcsán, van olyan is, aki határozottan megkérdi, hogy szakítson végre Marie-val, illetve trilógiája témájával, mert valódi írói erényei immár nem tudnak kellőképpen érvényesülni.

Pierre ASSOULINE regényei általában az emberi lélek bonyolultságát járják körbe. *Les invités* (*A vendégek*) című új regénye a párizsi „felső” körökben játszódik, egyetlen este történetét beszéli el. Madamedu – szokása szerint – vacsoravendégeket hív, mivel azonban az egyik vendég nem jelenik meg, éppen tizenhármannak lennének az asztal körül. Hogy megmentse az estét, maguk közé ültetik a szolgálólányt, aki természetesen kilóg a sorból (egy TV-csatorna programigazgatója, egy kanadai üzletember, egy akadémikus stb. közül). Filmszerű jelenetek során, vitorliós jellemzésekkel rajzolja meg Assouline a mai francia társadalom visszasságait, egymásnak feszülő nagy szociális-emberi ellentmondásait.

Eric HOLDER új könyve (*Bella Ciao*, Seuil) a tőle megszokott irodalmi élményt ígéri. (Magyarul eddig: *Férfi az ágy lábánál*, Magvető, 1997; *Chambon kisasszony*, Magvető, 1998.) Még le nem fordított, de címében magyar regénye: *Bella Ciao-Hongroise* (*Magyar nő*, Flammarion, 2002). A *Bella Ciao* szokásosan lendületes mondataival, nagyon pontosan célba találó szavaival meséli el egy minden szemtől válságba jutott író öngyilkossági kísérletét, majd lassú magára találását és családjához való visszatérését. (Források: Lire 2009/6, 2009/8; www.evene.fr) (Klopper Ágnes)

NÉMET

Wolf HAAS *Der Brenner und der liebe Gott* (Brenner és a Jóisten) című regénye szintén szerepel a Német Könyvdíj hosszú listáján, s talán a zsűri elfogulatlanságát hivatott reprezentálni, hiszen ha az irodalom széles palettájáról beszélünk, akkor Müller és Haas regényei minden bizonnyal a paletta két szélén helyezkednek el. Az egy ideig reklámszövegíróként tevékenykedő szerző ma Ausztria legismertebb és legsikeresebb krimiírója, eredetileg hatkötetes detektív-sorozatának néhány darabját meg is filmesítették. Most úgy tűnhet, újra feltámad a 2003-as *Das ewige Leben* (Az öröklét) című részben már elhunyt figura. A szerző azonban állítja, félreértették a regényt, nem Brenner, a nem éppen konvencionális detektív halt meg, hanem a személyesen alighogy színre lépett, a főhősért rajongó elbeszélő. Nem ismervén a sorozat nevezett darabját, nemigen tudnék igazságot tenni a szerző és olvasók között, bár nem túl meggyőző, hogy az elbeszélő attitűdjei, úgy tűnik, mit sem változtak az új részben. Brenner viszont él és újra nyomoz.

Új regényen dolgozik Martin WALSER. A *Muttersohn* (Anyja fia) hőse egy olyan férfi, akinek azt tanította az anyja, hogy nemzéséhez nem volt szükség férfirra. A Duna és a Bodeni-tó között elnyúló területen játszódik a történet, ahol számos kólostor található, és amely kiemelkedő hitéleti tettek helyszíne is egyben. Ez nyújtja az alapvetően a hit és tudás tematikáját feldolgozó mű atmoszférikus hátterét.

KERTÉSZ Imre kapja az idén a Jean Améry-díjat. Az elismeréssel két-három évente tisztelnek meg olyan szerzőket, akik kiemelkedő esszéket írnak, amelyekben kritikusan szemlélik korunkat vagy felvilágosító jellegű munkát végeznek.

Felkerült az UNESCO Világemlékezet Listára a *Nibelung-ének* három legfontosabb és legteljesebb kézírata. A sárkányölő Szigfrid és Krimhilda szerelmét megéneklő, mintegy 2400 strófából álló hősi eposz a műfaj kiemelkedő darabja. Ez a tizenegyedik német dokumentum a listán, amelyek között szerepel a Gutenberg nyomtatta *Biblia*, a Grimm testvérek *Gyermek- és családi meséi*, Beethoven 9. szimfóniája, Goethe irodalmi hagyatéka és a *Metropolis* című némafilm első számú kópiája is.

(Paksy Tünde)

A potenciális témák között válogatva mindig újra és újra azon dilemmával szembesülök, hogyan hidalható át az az időbeli távolság, amely egy-egy adott esemény vagy hír aktualitása és a következő lapszám megjelenésig hátralévő hetek között tágong. Nemrég jelent meg például a Német Könyvdíj húszételes jelöltlistája, amely hamarosan öt tételre szűkül, röviddel megjelenésünk után, október 12-én, a Frankfurter Könyvvásár előestéjén pedig már az idei díjazott is ismert lesz. Addig viszont csak találgatni lehet, vajon az olyan ismertebb szerzők, mint Sibylle BERG, Brigitte KRONAUER, Wolf HAAS, Terézia MORA, Herta MÜLLER, Peter STAMM mellett van-e esélye a következő körbe jutni pl. Angelika OVERATH, Clemens J. SETZ, Thomas STANGL vagy Mirko BONNÉ és Ernst-Wilhelm HÄNDLER művének. És persze addig is lehet kritizálni a listát, azon szomorkodni, hogy nem szerepel a nevezettek között az idei Büchner-díjas Walter KAPPACHER vagy a Lipcsei Könyvvásár Díját elnyert Sibylle LEWITSCHAROFF regénye, mint azt Tilman Krause teszi a *Zeit* hasábjain. Én ehelyett azonban inkább azon igyekeztem, hogy jobban is megismerkedjek a jelölt művek közül néhányval.

Herta MÜLLER erdélyi származású író nő saját bőrén tapasztalta meg a Ceaușescu-rezsim kegyetlenségét és borzalmait, melyeknek műveiben igen beható és pontos irodalmi megjelenítését nyújtja. Írásainak költői nyelvezete, erőteljes metaforikája teszi sok méltatója szerint átérezhetővé és olvashatóvá a totalitarizmus megrázó élményét. *Atemschaukel* című regénye, amelynek címe talán *Lélegzethinta* vagy *Ingó lélegzet* lehetne magyarul, a totális diktatúrák embertörő történései, illetve történetei közül egy kevésbé ismertet dolgoz fel. Miután 1944-ben a Vörös Hadsereg legyőzte a romániai fasiszta diktatúrát, a kollektív bűnösség jegyében valamennyi ott élő 17 és 45 év közötti németet szovjet munkatáborokba szállítottak kényszermunkára. Erre a sorsra jutott a szerzőnő édesanyja, de a 2006-ban elhunyt Büchner-díjas írónak, Oskar PASTIORnak is része volt ezekben a borzalmakban. Az eredetileg Müller–Pastior koprodukcióban tervezett regény a kényszermunka, az emberfeletti megerőltetés és az éhezés a szabadulás után is feldolgozhatatlan élményét mutatja meg a nagyszebeni Leopold Auberg szemszögéből fiktív önéletrajz formájában. Az elbeszélő öt év története természetesen nem adható vissza kronologikusan, ehelyett a tábor rendje válik tematikus szervező erővé. A szöveg ég és föld, a konkrét borzalmak leírása és a metaforikus emelkedettség között oszcillál. Költői nyelvezetét főként megszemélyesítések és szokatlan hasonlatok uralják. Ez az a technika, amelyet az író nő korábbi műveiben is használt és amely legtöbb kritikusa szerint képes arra, hogy megjelenítse az emberséget az embertelenségben. Iris Radisch (*Zeit*) ezzel szemben úgy látja, Müller ezen regénye nem éri el a korábbiak színvonalát, a bevált irodalmi technika ezúttal túlzottan is megszelidíti, parfümös illattal vonja be a leírt borzalmakat.

OLASZ

Az olaszok mindig is szerettek nosztalgiázni, felidézni a háború utáni korszak, a 60-as évek nagy fellendülését, kultikusá vált dalokat, helyeket, tárgyakat, a Vespa robogót, az első FIAT autókat. És szeretnek önmagukkal foglalkozni, saját életük főszereplői lenni. A nyárutó legtöbb olvasót vonzó olasz könyve Walter VELTRONI *Noi*, azaz *Mi* című nosztalgia-regénye (Rizzoli). A szerzőről érdemes megjegyezni, hogy számos közéleti tisztséget viselt és visel: politikus, a Demokrata Párt vezetője, újságíró, a baloldali Unita című napilap főszerkesztője, Róma város polgármestere, a Prodi-kormány alatt magas politikai tisztséget töltött be. Ezen kívül számos közéleti esszé, filmforgatókönyv, regény szerzője. Legújabb művében négy történet szövődik egybe: egy emblematisz vezetéknevet (Noi) viselő római család négy egymást követő generációjának története, a második világháborútól és a faszizmus végnapjaitól a nem túl távoli jövőig, 2025-ig. A három bemutatott fiatal Olaszország legújabb történelmének döntő pillanatait éli meg, negyedikük az elképzelt jövőt. Egyetlen idősíki hiányzik csupán, a jelen: a „berlusconizmus”, a rasszizmus és a reality show Olaszországa. Weltroni regényét mindvégig erős nosztalgia hatja át, korfestő reklámszlogenek, a mindennapi élet apró darabkái, divatcikkek, filmrészletek, dalok idéződnék fel főként a második, leginkább autobiografikus részben. A mű kétségtelenül jó tollú szerző alkotása, érdekes, élvezetes olvasmány, de az Olaszországban a legutóbbi időben hihetetlen fejlődésnek indult, mindent maga alá temető kulturális nagyipar terméke.

Hajózzunk távolibb vizekre. Szardínia még mindig őrzi viszonylagos érintetlenségét, lakosai mindig is ragaszkodtak ősi kultúrájukhoz, hagyományaikhoz, szigetük még a XX. század első felében is isten háta mögötti vidéknek számított. Fennmaradt egyedülálló dialektusuk is, a szárd nyelv, melyet ma már kevesen beszélnek, de jelentős irodalommal rendelkezik. Létezik ma is szárd dialektális irodalom, de a kortárs szárd írók legtöbbje olaszul (is) ír, nyilvánvalóan a könnyebb kommunikálhatóság kedvéért. Ugyanezen okból könyveik is milánói kiadóknál jelennek meg, mert hát a maga módján Olaszország is egy centralizált ország: a kultúra terén, ha valami nem Milánóban vagy esetleg Torinóban, Rómában történik, jelenik meg, adódik elő, az mintha nem is létezne.

Michela MURGIA szárd író nő művei is a „kontinensen” jelennek meg, legutóbbi, *Accabadora* című regényét a torinói Einaudi Kiadó adta ki. Első rejtvény az olasz olvasó számára is a cím: *acabar* spanyolul azt jelenti, befejezni valamit, végezni valamivel. Szárdul az *accabadora* az, aki végez valakivel. De nem úgy, mint egy gyilkos, hanem ő az, aki szeretetteljes, könyörületes magatartásával segíti beteljesedni a sorsot. Ezt az asszonyt hívja a szárd közösség utolsó anyának. Egy képzeletbeli szárd faluban vagyunk az ötvenes években, itt él Tzia Bonaria, a menyasszonyként özvegyen maradt asszony – vőlegénye odaveszett a háborúban –, s hogy öregségére ne maradjon végképp egyedül, magához veszi az egyik sokgyermekes család legkisebb lányát, Mariát. Tzia Bonaria Urrai nappal varrónőként dolgozik, vigasztalja a hozzá betérő lelkeket, mindenféle varázslást ismer, s ha a szükség úgy hozza, éjjelente ellátogat azokhoz, akik hívják, és elviszi számukra a könyörületes halált. Az ötvenes évek Szardíniája még mindig egy ősi világ a maga törvényeivel, tilalmaival, ősi nyelvével. A közösség olyan, akár egy zárt organizmus, ösztönösen tudja, mire van szüksége, és minden további nélkül elteszi a cselekedetét. Tudja, melyek a megbonthatatlan kötelek, s az elmúlással is meg tudja ajándékozni azt, akinek erre van szüksége. Tzia Bonaria a párka, aki elmetsti a sorsfonalát annak, aki erre kéri, ő az *accabadora*. Michela Murgia egyszerre nyers és poétikus nyelven megírt regénye őszintén szól a vágyott elmúlás és a könyörületes halál témájáról.

Szardínián, ahol – az ottlakók szerint – a leggyakrabban használt tájnyelv a hallgatás, koraósszel több költészettel, irodalommal, szavakkal kapcsolatos fesztivált is rendeznek. Ilyen a Seneghében immár ötödik alkalommal megrendezett *Cabudanne de sos poetas*, azaz a *Költők Szeptembere*, amely a szárdul és olaszul író kortárs szárd költőknek teremt alkalmat a bemutatkozásra és a találkozásra a szárazföldi Olaszország költőivel. Az idén XI. alkalommal megrendezett *Abbadula* irodalmi fesztivál a 100 éves futurizmusra és a szárd író, Giuseppe Dessi születésének 100. évfordulójára emlékezik. A Cagliari melletti Mandasban D. H. Lawrence *Sea and Sardinia* című 1921-es szardíniai útleírásának apropóján az ideai irodalmi fesztivál témájául az utazást választották. Az érdeklődők különvonattal járhatták végig Lawrence útvonalát, és az egyes állomásokon író-olvasó találkozók, irodalmi műhelyek, nyitott könyvtárak, irodalmi kávézók, felolvasó-színházak várták őket.

(Lukácsi Margit)

SPANYOL

Óriási port kavart legalábbis látszólag – a hazai könyvpiac egyik újdonsága, amely hangsúlyozottan csak itthon számít valamiféle várva várt csodának, hiszen a hatvanas évek spanyol nyelvű kultuszkönyvéről van szó. Julio CORTÁZAR halálának huszonötödik évfordulóján, nemrég jelent meg Benyhe János fordításában a L'Harmattan Kiadónál a *Rayuela* című, eddig magyarul *Ugróiskola* néven emlegetett, ámde *Sántaiskola* címen kiadott regénye. A formabontó, a művészetek és a műfajok határait szétfeszítő, nyelvi bravúrokkal teletűzdelt alkotás Cortázar műveinek szintéziséként is olvasható, a fordítónak komoly kihívás. Az író szinte minden nyelvfilozófiai alapvetése (a verbális kifejezés-tár dekonstrukciója, a „rosszul írás” szükségessége) és egzisztenciális kérdésfeltevése (önazonosság és más-ság, hitelesség és mesterkéltetés szembeállításai stb.) megtalálható benne éppúgy, mint a többi regény és novella állandóan visszatérő motívumai (például az utazás, Európa–Amerika kettőssége, az abszurditás, a doppelgänger, a játék, a zene). Egy hónap leforgása alatt három recenzió is jelent meg róla, és majdhogyanem általánosnak mondható a magyar címválasztás megkérdőjelezése. A magyar tájnyelvi – értelmező szótárakban nem szereplő – kifejezés létjogosultságát több okból is vitatják, ám védelmére felhozhatjuk, hogy maga Cortázar nem biztos, hogy csalódottan figyelné, micsoda heves reakciókat vált ki már magának a könyv címének fordítása is. Mindez tökéletesen egybevág az argentin szerző talán legfontosabb alkotás-filozófiai alapvetésével, miszerint a legfőbb ellenség a megrögzöttség, a megszokás, a napi rutin monotonitása. Erre az unalmas elvárásra int fricskát Benyhe János szellemes megoldása, amely éppúgy hordozza a regény hangnemét meghatározó gúnyt, mint a játékos, ügyetlenkedő, ugyanakkor ontologikus szinten is megélt fájdalommal szorongást, amely a szereplők bohém bukdácsolásának lételeme. Talán érdemes megnézni a fordítás egészét, hiszen számos más vitaindító nyelvi lelemény is található benne. A nagyszabású vállalkozás végére eredménnyel járt, a magyar kiadás régi és fontos irodalomtörténeti adósságot törleszt, köszönet érte. Izgalommal várjuk a *62/Kiráksjáték* című Cortázar-regény megjelenését is, melynek fordítója Imrei Andrea.

A májusban elhunyt uruguayi költő, író, Mario BENEDETTI születésnapján, szeptember 14-én indítják útjára Montevideóban a Benedetti Alapítványt, amelynek létrehozását és működését a szerző végrendeletében meghatározta. A kuratórium tagjai – Benedetti közeli barátai, köztük például az énekes-szerző Daniel Viglietti – különös érzelmi kötődéssel kívánják teljesíteni a rájuk bízott feladatokat: a szerző összes műveinek kiadását, a fiatal írók támogatását, irodalmi műhelyek szervezését, valamint folytatni a küzdelmet az emberi jogokért, és továbbra is szoros kapcsolatot ápolni az olvasókkal. Benedetti, az uruguayi diktatúra száműzöttje, több mint nyolcvan kötet (vers, regény, novella, dráma) szerzője, a latin-amerikai irodalom meghatározó alakja, halála előtt is versesköteten dolgozott, amelyet barátai és közeli hozzátartozói fognak publikálni *Biografía para encontrarme (Életrajz, hogy megleljem magam)* címmel. A magyar olvasókörközönség a *Köszönöm a tüzet, uram* (1975) és a tavaly megjelent *Önmaga tanúja* című művét ismerheti.

A chilei neoavantgárd költészet feledhetetlen figurája Nicanor PARRA, az „antiköltő”, de nem abban az értelemben, ahogyan nagy elődje, Vicente HUIDOBRO, a chilei történelmi avantgárd kulcsfigurája. Huidobro a tízes-húszas években saját izmusát, a „creacionismo”-t a teremteni igéből vezette le, amennyiben a költői missziót az isteni teremtés aktusával állította párhuzamba. Megírta ő is a művét betetőző *Altazor* (1931) című elbeszélő költeményét, ahol európai mintára a nyelv dekonstrukcióját hajtja végre (nagyon is egybecseng a cortázari törekvésekkel), hogy egy új világ felépítését tegye lehetővé. Nicanor Parra azonban a hatvanas évekre – mintegy az európai ellenirodalmi tendenciákkal párhuzamosan – felhagy minden újraépítés reményével, ő a költői mesterségben semmi kiváltságosat nem lát, a köznapiság szintjére degradálja, és cinikus ironiával lázad minden esztétizáló hang ellen. A modern világ prózaisága emészti fel a művészeteket is, ennek legnyilvánvalóbb kifejezése az *Artefactos (Műtárgyak, 1972)* kötete, amely csupán szövegtöredékekből (képeslapokból, táviratokból, falfirkákból) áll. Most dokumentumfilm készült róla, Victor JIMÉNEZ tízéves kitaró munkájának köszönhetően *Retrato de un antipoeta (Egy antiköltő portréja)* címmel. Hogy mit szolt maga Parra a filmhez? Állítólag gratulált a rendezőnek és mintegy ajándékként átadott egy „artefacto”-t, a következő szöveggel: „Kívülről ilyen vagyok... VIGYÁZAT... belülről pont az ellenkezője.”

Észak-Amerikában pedig – hogy azt a régiót se feledjük, hiszen egyre nagyobb szerepet tölt be a spanyol nyelvterületen – a szeptember a Hispán Örökség hónapja. Ez alkalomból rendezik meg immár a III. New York-i Hispán/Latin Könyvfesztivált, amelynek a díszvendége mindig egy spanyol ajkú szerző, aki műveivel ablakot nyitott az egyesült államokbeli latin kultúra felé. Idén a Pulitzer-díjas Junot DÍAZ tiszteletére szervezik a nagyszabású eseményt. A dominikai származású szerző elbeszéléskötetének címe *Negocios*, regényének pedig *La breve y maravillosa vida de Oscar Wao*. Ebben egy bevándorló család történetét mondja el, nyelve pedig egy példája az észak-amerikai spanyol ajkú lakosság sajátos, úgynevezett *spanglish*-ének.

(Menczel Gabriella)

1.